

Verbetering waterveiligheid: doorbreek de taboes!

Kenmerkend voor het Nederlands veiligheidsbeleid is dat het goed geregeld is. Zo hebben we al meer dan 60 jaar geen slachtoffers als gevolg van overstromingen meer te betreuren. De zorg voor de waterveiligheid ligt vrijwel geheel bij de overheid: die zorgt voor ons en wij als burgers hoeven niet na te denken over waterveiligheid. Dat is tegelijkertijd ook een groot risico. Niemand is meer voorbereid op een mogelijke situatie dat er wel ernstige overstromingen optreden. Wat kunnen we daar aan doen?

■ **Prof. mr. Marleen van Rijswijk**

Hoogleraar Europees en nationaal waterrecht Universiteit Utrecht (zij leidt het Utrecht Centre for Water, Oceans and Sustainability Law) (H.vanRijswijk@uu.nl)

Nederland is een delta met een hoge bevolkingsdichtheid: bijna 400 inwoners per km². Twee-derde van de Nederlanders woont in een overstromingsgevoelig gebied en in die gebieden wordt twee-derde van het Bruto Nationaal Product (BNP) verdiend. De kans om in Nederland te overlijden als gevolg van een overstroming is tien keer groter dan bij alle andere externe risico's samen. Dit veiligheidsbeleid wordt op dit moment aangepast, waarbij het groepsrisico wordt gesteld op een kans van 10⁻⁵, aangevuld met ruimtelijke maatregelen en evacuatiemogelijkheden (meerlaagse veiligheid). Aanpassing en differentiatie van het veiligheidsniveau is een politieke gevoelige discussie en vraagt doorbreking van een taboe. Taken en verantwoordelijkheden moeten duidelijk worden belegd om problemen als er iets mis gaat te voorkomen! Dit druist echter in tegen de huidige trend te besturen op basis van vertrouwen in plaats van heldere verantwoordelijkheidsverdelingen (zie de ontwikkeling van de Omgevingswet).

In tegenstelling tot veel andere Europese landen kenmerkt het Nederlandse waterveiligheidsbeleid zich door wettelijke waterveiligheidsnormen. Daarnaast zorgen waterschappen voor beheer en onderhoud van de meeste keningen en samen met Rijkswaterstaat zorgen ze dat systemen "op orde" zijn. Dat betekent dijken beheren, ruimte voor water creëren en activiteiten die de waterveiligheid kunnen ondermijnen streng reguleren, alles op basis van de Waterwet. Ook de ruimtelijke ordening moet rekening houden met negatieve gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen voor het waterbeheer (inclusief de aanleg van evacuatieroutes).

Dat lijkt logisch, maar gebleken is dat het daar nog al eens aan schort. Tenslotte moeten de veiligheidsregio's zorgen voor evacuatie en veiligheid van burgers bij een ernstige overstroming. De afstemming tussen water, ruimtelijke ordening en de taken van de veiligheidsregio's krijgt steeds meer aandacht maar kan nog worden verbeterd. Er is nog onvoldoende nagedacht over mogelijke maatschappelijke ontwrichting als gevolg van overstromingen met grote impact op woonbaarheid, infrastructuur, transport, ICT, de energievoorziening, de voedselvoorziening en de volksgezondheid. Ook de vraag hoe Nederland zich na een grote overstroming weer kan herstellen is nauwelijks onderzocht. Dat is een ander taboe in Nederland. Na de eerste signalering door het Planbureau voor de Leefomgeving (zie p. 24 in dit magazine) is het zaak een en ander voor de diverse sectoren nader uit te zoeken en beter te reguleren, rekening houdend met cascade effecten.

Ook de Europese Unie heeft regels gesteld om de waterveiligheid te vergroten door middel van een Richtlijn inzake overstromingsrisicobeheer. Daarbij gaat het niet zozeer om het stellen van veiligheidsnormen maar veeleer om bewustwording van de risico's door middel van risicokaarten en overstromingsrisicobeheerplannen. De lidstaten hebben daarbij veel beleidsvrijheid en dat is ook nodig: ieder land regelt zijn waterveiligheid op eigen wijze en de vérgaande zorg die de Nederlandse overheid op zich neemt is een uitzondering. In andere landen is de eigen verantwoordelijkheid van burgers veel groter. In Engeland blijken de overstromingsrisicokaarten grote impact te hebben op de verzekeraarbaarheid van woningen en leiden zo indirect tot bewustwording en politieke betrokkenheid. In Vlaanderen dienen huurders en kopers van woningen in overstromingsgevoelige gebieden door middel van een logo gewezen te worden op de onveilige plaats waar ze (gaan) wonen. Dit soort bewustwordingsinstrumenten kan in Nederland ook goede diensten bewijzen.

In een vergelijkend EU-onderzoeksproject getiteld STARFLOOD onderzoekt een team van universiteiten en adviesbureaus onder leiding van de Universiteit Utrecht hoe het gesteld is met het waterveiligheidsbeleid in zes EU-lidstaten. Daarbij wordt niet alleen naar preventie en mitigatie van risico's gekeken, maar ook naar de fasen van waarschuwen, evacueren en herstel. Het onderzoek beoogt *best practices* in kaart te brengen en aanbevelingen te doen voor een beter veiligheidsbeleid in alle fasen. Zie www.starflood.eu voor meer informatie over de nieuwste onderzoeksresultaten en bijeenkomsten!